

Mēris

Mēris (*plague* (angl.) *pestitis* (latin.)) ir bīstama bakteriāla karantīnas infekcija (zoonoze) ar augstu letalitāti.

Ierosinātājs

Mēra ierosinātājs ir baktērija *Yersinia pestis*, kas pieder *Enterobacteriaceae* dzimtai un tā ir nekustīga, īsa, galos noapaļota, vidū paplašināta, fakultatīvi aeroba nūjiņa. Šīs baktērijas neveido sporas. *Y.pestis* baktēriju izturība vidē ir atkarīga no vides faktoru ietekmes, to dzīves ilgums pieaug, samazinoties vides temperatūrai. Augsnē tās var izdzīvot līdz 11 mēnešiem, ūdenī, uz pārtikas produktiem un sadzīves priekšmetiem *Y.pestis* saglabā dzīvotspēju līdz 3 mēnešiem. Tās iznīcina tieši saules stari un sausums. Mēra baktērijas spēj ierosināt saslimšanu daudzām siltasiņu dzīvnieku sugām un cilvēkiem, un to augstā invazivitāte izskaidrojama ar spēju izstrādāt neotropas un nekrotizējošas darbības toksīnus, kā arī fermentus.

Simptomi

Stipra intoksikācija, ādas limfmezglu un plaušu bojājumi, bet parasti tā sākas ar gripai līdzīgiem simptomiem.

Mērim izšķir vairākas klīniskās formas. Visbiežāk konstatēta salīdzinoši vieglākā - buboņu forma, kad tiek skarti reģionālie limfmezgli. Daudz retāk - septiskā (smagākā) forma, kas ir terminālā fāze visām formām, kā arī ļoti smagā latentā mēra plaušu forma. Ļoti retos gadījumos iespējama mēra apslēptā (*pestitis minor*) un ādas forma.

Mēra plaušu forma ir smagākā un retāk sastopamā mēra forma un tās inkubācijas periods ir 1-6 dienas. Plaušu forma ir vai nu buboņu un septiskās formas komplikācija, vai primāra respiratora infekcija, kuru iegūst ieelpojot infekcijas ierosinātāju aerosolizētā veidā. Slimība sākas akūti, ar augstu temperatūru, galvassāpēm, sāpēm muskuļos, vemšanu, diareju, CNS traucējumiem u.c. Vēlāk, attīstoties pneimonijas formai, pievienojas sāpes krūtīs, klepus, aizdusa, respiratora nepietiekamība un septiskais šoks.

Letalitāte bez antibiotiku terapijas sasniedz 100% 2-3 dienu laikā, ārstējot - līdz 10%, atkarībā no ārstēšanas savlaicīguma.

Mēra buboņu forma ir visbiežāk sastopamā, no inficētas blusas kodiena iegūtā infekcijas forma. Tās inkubācijas periods ir 2-8 dienas. Slimībai raksturīgs pēkšņs sākums, drudzis ar augstu ķermeņa temperatūru, galvassāpes, nelabums, vemšana, nespēks. 6-8 stundu laikā attīstās sāpīgs bubonis aksilārajās un cervikālajās limfmezglos. Iespējamās komplikācijas - primāra vai sekundāra septicēmija, sekundāra pneimonija, meningīts. Letalitāte - 60% neārstējot, bet ar antibiotiku terapiju - līdz 5%.

Mēra septiskajai formai (ierosinātājam nokļūstot asinīs) raksturīgs septiskais šoks, intravaskulāra koagulācija, gangrēna ekstremitāšu galos, meningīts. Neārstējot letalitāte sasniedz 100%.

Mēra ierosinātāju rezervuārs dabā ir aptuveni 200 grauzēju sugas, tomēr galvenie baktēriju nēsātāji ir žurkas, susliki, murkšķi, smilšu peles, strupastes. Mēra dabas perēkli, kas saistīti ar savvaļas grauzējiem un to ektoparazītiem, eksistē visos pasaules kontinentos (izņemot Austrāliju) stepju, pus-tuksnešu un tuksnešu zonās. Mēra ierosinātāja specifiskie pārnēsētāji ir blusas.

Inficēšanās

Inficēties ar mēri iespējams:

- piesūcoties inficētai blusai;
- tieša kontakta ceļā ar slimu vai mirušu dzīvnieku vai cilvēku audu šķidrumiem;
- ar inficēto dzīvnieku respiratoriem sekrētiem mēra plaušu formas gadījumā;
- neievērojot piesardzības pasākumus laboratorijā vai ārstniecības iestādē;
- saskaroties ar slimnieku kontaminētiem priekšmetiem vai drēbēm (inhalācijas ceļā).

Kā mēra infekcijas avoti epidemioloģiski visbīstamākie ir slimnieki ar plaušu un septisko mēra formu, vismazāk bīstamie - ar buboņu mēra formu.

Profilakse

Mēra profilakse Latvijā balstās uz sabiedrības veselības aizsardzības pasākumiem (lasiet vairāk "[Sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu veikšanas kārtību](#)" un "[Starptautiskos veselības aizsardzības noteikumus](#)"), kas paredzēti, lai samazinātu infekcijas ieviešanas risku no mēra dabas perēkļu zonu valstīm. Slimību profilakses un kontroles centrs regulāri apkopo Pasaules Veselības organizācijas informāciju par infekcijas slimību uzliesmojumiem pasaulē.

Pasaulē katru gadu tiek reģistrēti ap 1000-6000 mēra (galvenokārt, buboņu mēra formas) gadījumi, kas tiek reģistrēti šīs infekcijas slimības dabiskajās izplatības zonās jeb dabas perēkļos ASV rietumos, Dienvidamerikā, Āfrikā, Centrālajā un Dienvidaustrumāzijā (Indonēzijā, Birmā, Nepālā un īpaši Vjetnamā) un Krievijas dienvidos.

Pasaulē ir bijušas 3 mēra pandēmijas (VI, XIV un XIX gs.), kas bija letālas miljoniem cilvēku gandrīz visos pasaules kontinentos. Trešās mēra pandēmijas laikā (1894. - 1903. g.) tika atklāts mēra ierosinātājs un tā pārnēsēji, 1926. gadā tika izstrādāta vakcīna. Pēdējais mēra saslimšanas gadījums Eiropā reģistrēts pēc Otrā pasaules kara.